

SYNTHESE (5.03) (G)EENHEID – Empathie

Empathie of inlevingsvermogen is de vaardigheid om zich te kunnen inleven in de gevoelens van een ander.

Dit vermogen werd tot dusverre uitsluitend toegedacht als een uniek vermogen van de mens, maar wetenschappers ontdekten ook het bestaan hiervan in de dierenwereld, met als exponent de waarnemingen bij de bonobo's (zie Advaita en Wetenschap (9)).

Maar in Synthese (5.02) Lucy werd gerefereerd naar de ervaringen van Suzanne en Arnold ten aanzien van hun keuze tot palliatief- of clownvrijwilliger en zij duidelijk elk idee omtrent een keuze die door empathie mede bepaald zou zijn ontkenden, integendeel. Tot zekere hoogte kan empathie als een vorm van mededogen of naastenliefde gezien worden.

Evenwel bestaat er wel empathie, mededogen, generositas of naastenliefde?

Hebben bonobo's en andere primaten, als ook de mens dan toch iets in hun diepste wezen besloten, dat een dergelijk handelen kan plaats vinden zonder dat dit door hen als empathie benoemd kan worden? Zonder enig beroep op een religie en zelfs niet op een Opperwezen? Dit waren de vragen die in Synthese 5.02 gesteld zijn. Laat ons eens zien wat diverse bronnen ter beantwoording kunnen bieden.

Eerst en vooral, indien er een kwaliteit gedefinieerd wordt dan is er daarvan ook de duale tegenhanger aanwezig (goed en kwaad, mooi en lelijk, etc.).

Kan er voor goed en kwaad geen objectief criterium bepaald worden, het is immers subjectief en tijdsgebonden (Spinoza) – dan kan dit volgens de logica evenmin voor de andere paren van tegenstelling, dus ook empathie.

In de Diamant Sutra (6), (7) en (20) zegt de Boeddha:

“.....niet het denkbeeld koesteren dat dingen intrinsieke eigenschappen hebben of dat dingen verstoken zijn van intrinsieke eigenschappen .

“....eigenschappen in werkelijkheid geen eigenschappen zijn; ze worden alleen maar zo genoemd”.

“.... de waarheid (lees : de werkelijkheid) niet in woorden kan worden uitgedrukt en niet met het denken kan worden begrepen. Het is noch het is niet (lees : neti-neti)”.

In de Tao Te Tjing (38) klinkt het als volgt:

“ Hoge deugd is geen deugd, juist daarom deugd.

Lage deugd verliest geen deugd, daarom geen deugd.

Hoge deugd doet niet en het is haar er ook niet om te doen.
Lage deugd doet en het is haar er ook om te doen.

Daarom als Tao is verloren, dan komt er deugd,
deugd verloren, dan komt er menslievendheid,
menslievendheid verloren, dan komt er rechtschapenheid,
rechtschapenheid verloren, dan komt er vormelijkheid.”

Eerder zegt de Tao Te Tjing (1) :

“ Het tao dat benoemd wordt is niet het eeuwig Tao.
De naam die genoemd kan worden is niet de eeuwige Naam.”

In de Advaita is het meest helder de Ashtavakra Samhita (20.14) :

“ Wat is eenheid en wat is dualiteit “.

Dat wil zeggen dat het bevestigen van een verschijnsel even onwetend is als het ontkennen ervan; dit komt overeen met de uitspraak van de Boeddha.

Maar ook de Avadhuta Gita geeft de nodige duiding :

“ (1.4) Hoe kan ik zeggen : 'Het bestaat; het bestaat niet'?”

“ (1.20) Alle geschriften geven aan dat de Waarheid (lees : werkelijkheid) zonder eigenschappen is,”

“ (1.36) Zij kennen de Waarheid niet.....welke verstoken is van zowel dualiteit als geen dualiteit.”

“ (3.25) Hoe moet ik over, de zuiver Ene, de “niet dit” en toch de “niet dit” spreken?”

Jezus drukt zich eerder in algemene termen uit als hij in logion 22 van het Thomas-evangelie zegt :

“ Als jullie de twee tot één maken.....dan zullen jullie het koninkrijk binnengaan.”

Het moge hieruit duidelijk zijn dat de ware empathie niet te benoemen is, het is een in-diep voelen dat voorbij enig bewoording gaat; zodra er enige duiding, enig aangeven van een motief dat er bij betrokken is, betreft het een van de vormen lager dan de hoge deugd waar de Tao Te Tjing over spreekt.

Ware empathie is (g)eenheid en kan alleen ervaren worden; de ervaringen van Suzanne en Arnold berusten louter op een zeer aandachtig waarnemen van de door hen gemaakte keuze, het ervaren en de gevoelens die daarbij speelden.

In vragende vorm stelt de Avadhuta Gita in vers 1.42 dit als volgt :

“ Waarom beschouwt u het Zelf, dat kenbaar is voor Zichzelf, als onkenbaar?”

(Logion 113 Thomas-evangelie : “ Het koninkrijk van de Vader is verspreid over de aarde en de mensen zien het niet.”)

Kenbaar en ook weer niet kenbaar : (g)eenheid